

भवेत्तु मानसेष्वेवं प्रायश्चित्तमनुत्तमं । दानं वा दानशक्तेषु सर्वमेतत् प्रकल्पयेत् ।

६११५

अनास्तिकेषु गोमात्रं दानमेकं प्रचक्षते । श्ववराहमनुव्याणां कुक्कुटस्य खरस्य च ।

मांसं मूत्रं पुरीषं वा प्राश्य संस्कारमर्हति । ब्राह्मणस्तु सुरापस्य गन्धमादाय सोमपः ।

अपस्त्यहं पिवेदुष्णं व्यहमुष्णं पयः पिवेत् । व्यहमुष्णं पयः पीत्वा वायुभक्ष्यो भवेत्पूहं ।

एवमेतत् समुद्दिष्टं प्रायश्चित्तं सनातनं । ब्राह्मणस्य विशेषेण यदज्ञानेन सम्भवेत् ।

इति श्रीमहाभारते शान्तिपर्वणि आपद्धर्मपर्वणि प्रायश्चित्तीये पञ्चव्याधिकशतोऽध्यायः ॥ १६५ ॥

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ कथान्तरमयामाद्य खड्गयुद्धविशारदः । नकुलः शरतल्पस्थमिदमाह पितामहं ।

६१२०

॥ नकुल उवाच ॥ धनुः प्रहरणं श्रेष्ठमतोवाच पितामह । यतस्तु मम धर्मज्ञ खड्ग एव सुसंशितः ।

विशीर्णं कार्मुके राजन् प्रलीणेषु च वाजिषु । खड्गेन शक्यते युद्धे साध्वात्मा परिरक्षितुं ।

शरासनधरांश्चैव गदाशक्तिधरांस्तथा । एकः खड्गधरो वीरः समर्थः प्रतिवाधितुं ।

एतन्मे संशयश्चैव कौतूहलमतीव च । किंस्वित् प्रहरणं श्रेष्ठं सर्वयुद्धेषु पार्थिव ।

कथञ्चोत्पादितः खड्गः कस्मै चार्थाय केन च । पूर्वाचार्यश्च खड्गस्य प्रब्रूहि प्रपितामह ।

६१२५

॥ वैशम्पायन उवाच ॥ तस्य तद्वचनं श्रुत्वा माद्रीपुत्रस्य धीमतः । स तु कौशलसंयुक्तं सूक्ष्मचिन्तार्थसम्मतं ।

ततस्तस्योत्तरं वाक्यं स्वरवर्णेपपादितं । शिष्या चोपपन्नाय द्रेणशिव्याय भारत ।

उवाच स तु धर्मज्ञो धनुर्वेदस्य पारगः । शरतल्पगतो भीष्मो नकुलाय महात्मने ।

॥ भीष्म उवाच ॥ तत्त्वं शृणुष्व माद्रेय यदेतत् परिपृच्छसि । प्रबोधितोऽस्मि भवता धातुमानिव पूर्वतः ।

सलिलैकार्णवं तात पुरा सर्वमभूदिदं । निष्प्रकम्पमनाकाशमनिर्देश्यमहीतलं ।

६१३०

तमसा वृतमस्पर्शमपि गम्भीरदर्शनं । निःशब्दं वा प्रमेयञ्च तत्र जज्ञे पितामहः ।

सोऽसृजद्वातमग्निञ्च भास्करञ्चापि वीर्यवान् । आकाशमसृजच्चोर्ध्वमधो भूमिञ्च नैर्ऋतीं ।

नभः सचन्द्रतारञ्च नक्षत्राणि ग्रहांस्तथा । संवत्सरानृत्नमासान् पक्षानथ लवान् क्षणान् ।

ततः शरीरं लोकस्थं स्थापयित्वा पितामहः । जनयामास भगवान् पुत्रानुत्तमतेजसः ।

मरीचिमृषिमग्निञ्च पुलस्त्यं पुलहं क्रतुं । वशिष्ठाङ्गिरसौ चोभौ रुद्रश्च प्रभुमीश्वरं ।

६१३५

प्राचेतसस्तथा दक्षः कन्याः षष्टिभजीजनत् । ता वै ब्रह्मर्षयः सर्वाः प्रजायं प्रतिपेदिरे ।

ताभ्या विश्वानि भूतानि देवाः पितृगणास्तथा । गन्धर्व्वाप्सरसश्चैव रक्षांसि विविधानि च ।

पतत्रिमृगमीनाश्च श्ववङ्गाश्च महोरगाः । तथा पक्षिगणाः सर्वे जलस्थितिविचारिणः ।

उद्भिदः खेदजाश्चैव साण्डजाश्च जरायुजाः । जज्ञे तात जगत्सर्वं तथा स्यावरजङ्गमं ।

भूतसर्गमिमं कृत्वा सर्वलोकपितामहः । शाश्वतं वेदपठितं धर्मं प्रयुयुजे ततः ।

६१४०

तस्मिन् धर्मे स्थिता देवाः सहाचार्यपुरोहिताः । आदित्या वसवो रुद्राः ससाध्या मरुदश्विनः ।

भृग्व्यङ्गिरसः सिद्धाः काश्यपाश्च तपोधनाः । वशिष्ठगौतमागस्त्यास्तथा नारदपर्वतौ ।

ऋषयो बालिखिल्याश्च प्रभासाः सिकतास्तथा । घृतपाः सोमपा यव्या वैश्वानरमरीचिपाः ।